

LA PEDIATRIA A MOLINS DE REI

Dr. Ramon Bacardí

Si volem parlar de la pediatria a Molins de Rei, en primer lloc haurem de justificar els aspectes que caldrà considerar. Si admetem que "la pediatria és la promoció de la salut dels infants", també haurem d'acceptar

Durant segles, la pediatria ha estat una gran desconeguda, per la senzilla raó que no existia com a tal ciència.

que els seus objectius comprenen aspectes assistencials, preventius, socials, educatius i de rehabilitació que exigeixen una participació de tota la comunitat. Es tracta d'un afer

primer llibre escrit en català on es donen consells de nutrició i regiment d'infants és a Blanquerna, de Ramon Llull, en el s. XIII, però durant segles la mortalitat infantil ha estat esborradora.

Parlem de xifres. Entenem per mortalitat infantil el nombre d'infants que moren en el transcurs del primer any de vida, per cada mil nadons nascuts vius. Aquesta xifra o taxa és un dels elements bàsics per avaluar l'estat de salut d'una comunitat, d'un país. A l'inici del segle passat, la taxa de mortalitat infantil espanyola era d'uns 50 infants morts durant el primer any de vida, mentre que a Cata-

La pediatria vetlla per la salut dels infants.

col·lectiu –amb un protagonista, l'infant– que requereix la col·laboració d'un ampli ventall d'experts en una tasca pluridisciplinària. En aquesta ocasió, per raons òbvies, ens limitarem als aspectes preventius, assistencials, de rehabilitació i d'educació en què el pediatre té una acció més rellevant.

Durant segles, la pediatria ha estat una gran desconeguda, per la senzilla raó que no existia com a tal ciència. A títol de curiositat citarem que el

lunya la taxa era d'uns 25. La llei espanyola de Dato del 1905, que regulava el treball i establia jubilacions i pensions, va contribuir a millorar la salut i la mortalitat infantil de la població espanyola i la catalana. Des d'aleshores, i amb alts i baixos ocasionats per les diferents etapes polítiques, les taxes de mortalitat infantil catalanes van anar baixant, amb unes fluctuacions que tenen una interpretació molt clara: quan un país pot gaudir d'un govern "propi", és capaç de dotar-se d'estructures i me-

LA PEDIATRIA A MOLINS DE REI

Dr. Ramon Bacardí

canismes que puguin millorar la manera de viure dels seus ciutadans i preocupar-se de la promoció de la salut i l'educació sanitària necessàries per al desenvolupament del seu poble.

Des del s. XIX fins ben entrat el s. XX, els obstetres tenien cura dels nadons que havien ajudat a venir al món, i en els pobles, les llevadores exercien la mateixa funció, ja que vigilaven l'evolució dels nodrissos i del seu alletament. La vila de Molins de Rei no en fou una excepció. Però en el tercer terç del segle passat, en les ciutats començaren a exercir pediatres i la gent de Molins de Rei començà a anar a Barcelona. Davant del repte, diversos metges de capçalera d'aquí, com arreu de Catalunya, es preocuparen d'adquirir els coneixements necessaris per atendre els infants. Aleshores, els infants eren atesos pels metges de capçalera amb coneixements de pediatria i la majoria de les famílies sols acudien a ciutat en casos complicats o greus. Sens dubte, els molinencs amb més recursos acudien normalment al pediatre de la capital, però els metges d'Assistència Pública Domiciliària (APD) entre altres aspectes assumiren la part de la Salut Pública que afectava els nens i nenes: prevenció de malalties com vacunacions, revi-

sions de les escoles, control d'aliments i també les mesures a prendre en les epidèmies.

Més tard, els metges de medicina general de la Seguretat Social (Seguro Obligatorio de Enfermedad, SOE), igualment atenien els infants, però cada dia es feia més evident la necessitat d'una atenció pediàtrica més efectiva. Els pediatres reclamaven

Els primers temps d'un sol pediatre resident van ser durs, però obriren una nova via per atendre els vaillets de la vila.

aquesta extensió de la Seguretat Social, quan ja ocupaven llocs en mutualitats, en centres religiosos, en clíniques privades i en centres hospitalaris de la mateixa Seguretat Social. El clam de protesta era actiu i decidit.

Finalment, el 1961 es convocaren les places de pediatria per atendre els infants menors de 7 anys en les poblacions que comptessin amb més de 3 metges de la Seguretat Social i un nombre d'habitants determinats a criteri de l'Administració.

Un gran nombre de pediatres que exercien de metges generalistes en

Vacunacions escolars contra la poliomielitís.

DOSSIER

la mateixa Seguretat Social i molts d'altres procedències s'hi presentaren com a aspirants. Després dels exàmens en la càtedra de Pediatria de la Facultat de Medicina de Barcelona, i d'acord amb les puntuacions respectives, s'adjudicaren les places.

A Molins de Rei, l'any 1963 ocupà la plaça de pediatre, poc després de la nevada, en Ramon Bacardí, l'autor

de les preguntes, el reconeixement, l'exposició de la presumpció diagnòstica i el tractament aconsellat, es donava alguna norma referent a dieta o hàbits, mentre s'estenia la corresponent recepta de la Seguretat Social. Les repeticions de les prescripcions, si no era necessari un comentari o un nou consell, eren resoltes, sense temps d'espera, per l'auxiliar clínica, que ho comprovava i ho anotava en

El Jardí d'Infants va néixer amb la voluntat de posar en pràctica una nova concepció pedagògica.

d'aquest article, amb més de 4.000 infants al seu càrrec. Malgrat les seves protestes, ja que cal tenir en compte que 2.000 nens és el màxim nombre d'infants que hom considerava que podia arribar a atendre un pediatre, fins prop de 12 anys més tard no es va concedir una altra plaça, que va ocupar el Dr. J. Nicolás l'any 1975.

Els primers anys de pediatria

Els primers temps d'un sol pediatre resident van ser durs, però obriren una nova via per atendre els vaillets de la vila. En el mateix despatx es feia visita privada i de la Seguretat Social: a les tardes, a hores diferents. El despatx i l'auxiliar clínica eren a càrrec del pediatre. A tots els atesos se'ls obria història clínica. Després

la història clínica corresponent. La visita es feia els sis dies laborables de la setmana, sense fer cap pont, ni un sol dia de vacances, amb atenció a les visites domiciliàries durant els matins. Per a les visites urgents, sobretot nocturnes, un conveni amb els sis metges de capçalera va resoldre aquest repte angoixant, amb l'acord de fer-les un dels metges cada dia de la setmana, sempre a través de la Guàrdia Urbana, que tenia les claus de les portes dels domicilis. Cada setmana calia presentar la llista de metges de guàrdia a la inspecció del SOE a Barcelona, com també calia anar-hi per recollir impresos o els talonaris de receptes que tenia assignats cadascun dels metges. Només se'n podien obtenir més després de les recriminacions i amenaces de l'inspector corresponent, i quan deixaven un metge sense receptes

LA PEDIATRIA A MOLINS DE REI

Dr. Ramon Bacardí

oficials del SOE, calia usar receptes privades. Si l'assegurat pretenia canviar-les per les del SOE, havia d'anar personalment a demanar-ho a l'inspector; però normalment els assegurats no s'atrevien, tot i que els vilatans, atiats pels metges molinencs, hi acudien en fila índia i la inspecció afluixava, sobretot perquè no hi havia reclamacions de Molins de Rei.

La promoció de la salut s'intentà des d'altres àmbits relacionats amb la sanitat, presents o creats de bell nou, a la vila.

La Creu Roja de Molins de Rei existia des d'abans de 1936. El secretari, E. Canut, d'acord amb el Dr. Bacardí, aleshores director tècnic de l'entitat, i amb el suport de tots els metges, negociaren amb el director

Amb l'acció de mestres i jardineres especialitzades a Rosa Sensat, la tutela del director d'acadèmia i l'atenció dels infants pel pediatre s'assolí aquest modern centre de formació integral precoç.

provincial del SOE i aconseguiren que la seu de la Creu Roja fos consagrada com a centre d'urgències sanitàries de la vila, que comptava amb personal sanitari permanent i amb les ambulàncies per als trasllats als centres hospitalaris. D'aquesta manera quedaven connectats els vilatans, la Guàrdia Urbana, la Creu Roja i els sanitaris de la vila. Allà, tot van ser facilitats i es va emprendre el camí de la medicina preventiva: s'hi van promoure cursos de Socorrisme, en els quals es formaren més de 300 socorristes; es donaren conferències pedagògiques sobre temes tant per a adults com d'infants, d'alimentació, de prevenció d'accidents, de primeres ajudes, de vacunes... Especialment important fou la col·laboració del metge d'Assistència Pública Domiciliària, el Dr. F. Fàbregas, que allà situà totes les campanyes de vacunacions promo-

gudes per la Direcció General de Sanidad.

També fou magnífic que un nou pediatre, el Dr. N. Cobos, fill de la vila, hi establís la seva consulta privada el 1965 i més endavant s'especialitzés en pneumologia pediàtrica. S'havia millorat un grau més la qualitat de la pediatria.

Encara que sembli que no hi té relació, cal parlar també de la tasca del **Cineclub Molins de Rei**. Aquest grup de cinèfils i organitzadors de cinefòrums, pretenien educar i responsabilitzar els vilatans i, d'acord amb els objectius de la pediatria social i educativa, incitaren els adolescents a participar en les sessions de debat. Però destacaren per la celebració de setmanes de cinema escolar els anys 1965, 1966 i 1967, fins i tot per als més menuts, amb la col·laboració d'educadors, que van tenir un lloable èxit. Aquest mateix grup, col·laborant amb la Societat Catalana de Pediatria, va participar en la filmació de pel·lícules de denúncia de la situació de la quitxalla dels suburbis i també en la prevenció dels accidents dels infants a la llar, per projectar-ho tot després a les escoles del país.

Una altra iniciativa valuosa va ser el **Curs d'educació sexual per a adolescents, del 1965**. El regidor de Cultura I. Macías exposà la idea a l'alcalde J. Vilagut, que hi donà el seu suport. Es formà el grup pedagògic (1965) amb el director de l'escola pública A. Ubieta, una psicòloga, R. Grau, un metge sexòleg, J. M. Tubau, un sacerdot, E. Aymerich, un director d'acadèmia i el pediatre, R. Bacardí. Els alumnes foren tots els nens i nenes de 12 a 14 anys de tots els centres educatius de la vila: públics, privats, acadèmies, laics o religiosos, i, en una època de separació de gèneres, tots barrejats. El grup pedagògic, repartit, informà els mestres per grups i es va assabentar de llur opinió sobre els alumnes al seu càrrec. Després, el mateix equip va establir grups

DOSSIER

de pares i s'interessaren pel tipus de coneixements sexuals de llurs fills, segons llur opinió, se'ls informà del què i el com se'ls exposaria i també, si ho sol·licitaven, se'ls donaven respostes oportunes a les possibles preguntes de llurs fills.

S'inicià el curs. Cada membre del grup pedagògic exposà el seu tema en un ambient de diàleg i després de les vacances escolars, tres mesos més tard, es va passar un test als alumnes

També Ràdio Molins de Rei ha estat un vehicle que no ha estalviat esforços per millorar la salut dels vaillets vilatans: Prevenció d'accidents i d'intoxicacions. Lluita contra les drogues, especialment el tabac. Educació sexual. Consells sobre adopcions. Nocions de psicologia infantil. Consells sobre el vestit, la nutrició, les epidèmies, les vacunes. El director M. Armengol ha estat a l'altura.

Inauguració del Centre de Planificació Familiar amb la presència del Dr. Bacardí, el Dr. Fàbrega i el Dr. Laporte.

per saber què havien entès i què havien retingut. Els resultats foren molt bons.

Els missatges de salut van ser una altra via de formació sanitària. Durant aquests anys s'informava els vilatans, mitjançant fullets, cartes o altaveus, de situacions especials de risc segons l'època de l'any: les epidèmies, els viatges, les vacunacions...

Però cal citar especialment un quadern titulat Programa de Salut Escolar, editat per l'Alcaldia en l'etapa d'Antònia Castellana, en el qual es donaven consells molt variats, molt pràctics per ajudar els infants de la vila.

El Jardí d'Infants Municipal l'ensenyament preescolar ha pres una gran vàlua amb la constatació del veloç desenvolupament del sistema nerviós central dels infants. El creixement del cervell del nadó durant el primer any ateny el 50% del de l'adult, als 3 anys ja n'és el 80%, però no arriba al 100% fins als 15 anys. Però el que és transcendent és que a cada estímul, el cervell respon com un foc d'encenalls i crea noves vies, noves estructures, augmenta la capacitat de resposta en el futur... Les seves aptituds psicomotors, intel·lectuals i socials resultaran potenciades per la precisa acció pedagògica precoç i més endavant seria molt difícil aconseguir-ho. En un moment oportú, per la pressió d'un

director d'acadèmia i la informació d'un pediatre, l'Ajuntament va assumir-ne la creació. Amb l'acció de mestres i jardineres especialitzades a Rosa Sensat, la tutela del director d'acadèmia i l'atenció dels infants pel pediatre s'assolí aquest modern centre de formació integral precoç. Va ésser el primer jardí d'infants de Catalunya (1970).

La pediatria actual a Molins de Rei: el Centre d'Atenció Primària

A la nostra vila també li va arribar el Centre d'Atenció Primària (CAP) l'any 1985, on se situà tota l'atenció sanitària mèdica de l'Àrea Bàsica de Salut, que comprèn Molins de Rei i el Papiol. Lentament s'anà cohesionant tot el personal d'acord amb l'estructura arquitectònica, les característiques geogràfiques, demogràfiques, epidemiològiques, assistencials, socials, administratives, de materials i utilitatges, d'espais definits, dels serveis a prestar, de manteniment i del funcionament en circuits establerts. El personal consta de metges, odontòleg, llevadora, diplomades en infermeria, auxiliars de clínica, administratius, zeladors i personal de neteja i de manteniment. Pel que fa als pediatres, en són tres –dos per a Molins de Rei (matí i tarda) i un per al Papiol–, tot i que en èpoques d'epidèmia hi ha un altre pediatre de reforç. Destacarem que l'equip d'atenció primària funciona com una estructura jerarquizada horitzontalment, amb un coordinador mèdic i una adjunta d'infermeria. L'equip bàsic és el binomi metge-diplomada en infermeria. El funcionament general del centre és per objectius, avaluació de resultats i, si cal, correcció i nous objectius. Hem vist que és el CAP i el seu tipus de funcionament; seguidament ens ocuparem de la pediatria.

Atenció pediàtrica en el CAP
l'equip està format per dos pediatres, dues diplomades en infermeria, un assistent social, un odontòleg i un

psicòleg. En el Departament Pediàtric es disposa de dos despatxos: un per al pediatre i l'altre per a la diplomada en infermeria; els altres components disposen de despatxos en el Centre. Hi ha una sala d'espera àmplia, per a cotxets i cadiretes; disposa de joguines i llibres infantils. El material és el necessari per a la consulta, de tipus clínic, de despatx i de neteja. Es disposa de telèfon i d'ordinador connectats al sistema central, amb un registre general d'històries clíniques, de dades a l'ordinador. La visita es fa en dos torns: un de matí i l'altre de tarda; n'hi ha de programades i d'urgents. Des de les 8 del vespre fins a les 8 del matí, funciona el servei general d'urgències del Centre.

Entre les funcions preventives destaca el servei prenatal en col·laboració amb el servei d'atenció a l'embarassada, a la qual es facilita consell genètic, diagnòstic prenatal precoç, iatrogènia, medicaments, lluita anti-droga, consells dietètics, preparació d'atenció al nadó. A partir del naixement, s'efectua el diagnòstic neonatal amb la detecció de malformacions congènites, per evitar contagis infecciosos, se li fan proves enzimàtiques d'errors metabòlics, es controla l'acceptació i l'alletament materns.

Per als nodrissos es controla l'alletament, els medicaments de la mare, complements, epidemiologia de malalties infeccioses, vacunacions, prevenció d'accidents i intoxicacions.

I per a l'infant es regula el funcionament de la visió, l'oïda, les dents, el control psicomotor i somàtic, vacunacions, tuberculina (PPD). Per a l'adolescent es té en compte la seva problemàtica de sexualitat i drogo-dependències.

Des dels seus serveis es té en compte la promoció de la salut des del període prenatal –amb adaptació i preparació psíquica, afectiva, cultural i social a la maternitat i exercicis físics preparat– i a partir del naixement

DOSSIER

s'aconsella sobre la higiene d'habitatge, mobiliari i ambient, i sobre la higiene personal, del vestit, l'aliment, i la detecció d'anomalies del nodrissó, sobre les normes d'higiene mental, dental, la visió, l'alimentació de l'infant, i per a l'adolescent, sobre sexualitat, relacions amb els pares, escolarització i aprenentatges.

L'assistència sanitària és continuada, amb servei d'urgències, connexió amb l'equip i estudis longitudinals amb interconsulta d'especialistes de l'hospital. Els seus objectius són biopsicosocials, i parteixen d'una visió integrada de la sanitat: la cura de la salut pública.

Uns altres serveis són els de rehabilitació: atenció al disminuït físic i psíquic, plans d'exercici, col·laboració amb psicòleg. Es fa també educació sanitària: sobre adults i infants en l'assistència, sobre els vilatans, sobre altres professionals, a l'escola, a la llar, sobre prevenció i promoció sanitària, autocura, educació alimentària, sexual. Es treballen programes assistencials: obesitat, enuresi, diabetis, asma bronquial, al·lèrgia. També s'efectuen tasques de recerca amb l'anàlisi de mortalitat, d'accidents, calibratges de visió i audició, control

de qualitat de serveis. Respecte de la formació continuada, es fan estudis de casos i bibliografia, seminaris d'estudi i valoració de proves, de terapèutiques, de tècniques d'exploració, reunions amb especialistes. Programes docents: interns per al personal auxiliar; externs per a Magisteri, Administració, professionals segons l'acreditació.

El servei mèdic manté relacions amb la comunitat mitjançant la col·laboració amb l'Ajuntament, sindicats, associacions de veïns, de pares, d'entitats culturals...

La pediatria privada. Diversos pediatres visiten en consultes bé de grups de metges, bé de mutualitats. És difícil de saber-ho exactament perquè no existeix cap registre que ho especifiqui. Però és evident que deuen funcionar correctament i tenen clients satisfets pels seus serveis, ja que hi són i contribueixen a l'atenció de la infància de la vila. Per altra banda, cal fer constar que hem augmentat la categoria de la pediatria, ja que tenim un especialista en pneumologia pediàtrica, l'esmentat Dr. Cobos, i una al·lèrgologa pediàtrica, la Dra. E. Torres.